

การลดความเหลื่อมล้ำ: การวิจัยและพัฒนากำไรปัญหา
เชิงโครงสร้างในกลุ่มเพศทางเลือกของสังคมตามแนววิถีพุทธ
REDUCING INEQUALITY: RESEARCH AND DEVELOPMENT TO
SOLVE STRUCTURAL PROBLEMS AMONG LGBTQ+
PEOPLE IN BUDDHIST SOCIETY

¹พระมหาชุตีภัก อภินนโท, ²รังสรรค์ วัฒนาชัยวิช, ³เบญจมาศ สุขสถิต, ⁴ชันทอง
วัฒนะประดิษฐ์, ⁵สุภารัตน์ ลิมดำรงค์ และ ⁶ขวัญชนก เหล่าสุนทร

¹Phramaha Chutipak Aphinanto, ²Rangsan Wattanachaiwanich, ³Benjamas Suksatit,
⁴Khantong Wattanapradith, ⁵Suparat Limdamrong and ⁶Kuanchanok Laosunthara

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹chutipak_1@hotmail.com, ²rangsan.wat@mcu.ac.th

Received: May 16, 2023; **Revised:** June 23, 2024; **Accepted:** August 30, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การลดความเหลื่อมล้ำ: การวิจัยและพัฒนากำไรปัญหาเชิง
โครงสร้างในกลุ่มเพศทางเลือกของ สังคมตามแนววิถีพุทธ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษา
รูปแบบการลดความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ 2) เพื่อพัฒนากลไก
การแก้ไขปัญหเชิงโครงสร้างของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ และ3) เพื่อเสนอแนะ
แนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ

¹นักวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

³นักวิจัย วิทยาลัยนานาชาติวัฒนธรรมดิจิทัล และ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

⁴นักวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย (สันติศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁵นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

⁶นักวิจัยอิสระ

ให้กับหน่วยงานภาครัฐ เป็นการวิจัยปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มเพศทางเลือกในท้องถิ่นจำนวน 34 คน ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น นักวิชาการ และกลุ่มเพศทางเลือก จำนวน 5 คน โดยการสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า มนุษย์มีความคิดเป็นของตนเองเป็นเรื่องปกติ แต่สิ่งที่เราสามารถทำได้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากเพศทางเลือก คือการปฏิบัติตนในด้านที่ดี ไม่ปฏิบัติตนให้เป็นที่เดือดร้อนของบุคคลอื่น และบุคคลทั่วไปก็ควรเปิดใจยอมรับเพศทางเลือกคิดว่าเขาก็คือมนุษย์ มีความรู้และความสามารถเหมือนบุคคลทั่วไป ไม่ควรเลือกปฏิบัติ นอกจากนั้น พระพุทธศาสนาได้เสนอหลักปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม เป็นการสร้างความเสมอภาคเท่าเทียมกันทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ พร้อมทั้งความเสมอภาคด้านสิทธิและโอกาสเพื่อช่วยลดความขัดแย้ง และสร้างความสามัคคีได้จริงเพราะไม่ต้องแข่งขันกัน สร้างวัฒนธรรมแห่งสันติสุขเพราะการแบ่งปันผลผลิตหรือปัจจัยสี่ตามความจำเป็นและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นบนฐานของการเคารพ และการให้เกียรติกัน แม้ว่าจะไม่รู้จักกันมาก่อนก็ตาม

คำสำคัญ : การลดความเหลื่อมล้ำ; แนวทางการแก้ไขปัญหา; กลุ่มเพศทางเลือก

Abstract

The research study titled "Reducing Inequality: Research and Development of Structural Solutions for LGBTQ+ Communities in Society Following Buddhist Principles" aims to 1) study models for reducing inequality among LGBTQ+ communities in society based on Buddhist principles, 2) develop mechanisms for solving structural problems of LGBTQ+ communities in society following Buddhist principles, and 3) propose guidelines for reducing structural inequality of LGBTQ+ communities in society following Buddhist principles to government agencies. This is an action research study. The sample group consists of 34 local LGBTQ+ individuals. Key informants include experts, provincial and local scholars, and LGBTQ+ individuals totaling 5 people, who were interviewed. The research findings reveal that it is normal for humans to have their own thoughts. However, to reduce the inequality faced by LGBTQ+ individuals, it is important to act positively and avoid behaviors that cause trouble to others. General society should also open its mind to accepting LGBTQ+ individuals as humans with the same knowledge and abilities as others, without discrimination. Additionally, Buddhism offers principles to address social inequality, promoting equality in both material and spiritual aspects, as

well as equal rights and opportunities. This helps reduce conflicts and fosters genuine unity since there is no competition. Buddhism advocates a culture of peaceful coexistence through sharing resources and essentials as needed and living together with respect and honor, even among strangers.

Keywords: The Reduction of Inequality; Approaches to Problem Solving; LGBTQ+ Communities.

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิทางเพศ (Sexual Rights) ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามไว้มากมาย อย่างเช่น สิทธิทางเพศเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ เพื่อสิทธิมนุษยชนมาช้านาน (Rothschild, B., 2000). โดยที่สิทธิทางเพศ หมายถึง สิทธิในการใช้ชีวิตด้วยเพศวิถีหนึ่ง ๆ ที่ปราศจากความรุนแรง การเลือกปฏิบัติและการบังคับด้วยกำลัง โดยมีพื้นฐานบนความเท่าเทียม ความเคารพ และเป็นธรรม (ฤตยา อาชวนิจกุล, 2548). สิทธิทางเพศถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ได้รับการประกาศเมื่อ พ.ศ. 2537 ณ เมืองวาเลนเซีย ประเทศสเปน ซึ่งโดยคำจำกัดความแล้วครอบคลุมแนวคิดเรื่องเพศวิถีในฐานะที่เป็นคุณลักษณะของมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคนรักต่างเพศหรือคนรักเพศเดียวกัน คนแก่หรือคนหนุ่มในทุกระดับ ทุกวัฒนธรรม และทุกศาสนา รวมถึงสิทธิที่จะได้มาซึ่งอิสรภาพทางเพศ สิทธิในการแสดงออกทางเพศ และสิทธิในความพึงพอใจทางเพศ อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน “สิทธิทางเพศ” มักจะถูกใช้เพื่อระบุถึงการเรียกร้องสิทธิเฉพาะสำหรับอัตลักษณ์หรือพฤติกรรมทางเพศของผู้มีความหลากหลายทางเพศเท่านั้น ทั้งนี้เพราะกรอบความเชื่อเรื่องเพศยอมรับการร่วมเพศและเพศสัมพันธ์เพื่อการสืบเผ่าพันธุ์มนุษย์ รูปแบบของเรื่องเพศที่สังคมเห็นว่าถูกต้องชอบธรรมจึงจำกัดอยู่เฉพาะการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงในสถาบันการแต่งงานในระบบคู่เดียว (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2550). จะเห็นได้ว่าการให้คำนิยาม “สิทธิทางเพศ” ของ HERA รวมความหมายเอาไว้มากมายแต่สิ่งสำคัญคือ ทุกมิติของคำนิยามข้างต้นนั้นสอดคล้องโดยตรงกับปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการรับรองการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ (เทิดเกียรติภณช์ แสงมณีจิรนนเดชา และ รัตพงษ์ สอนสุภาพ, 2562). ในปัจจุบันความเหลื่อมล้ำ คือ ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่มีโอกาสกับผู้ที่ขาดโอกาส โดยเฉพาะโอกาสในการเข้าถึง โอกาสในการต่อรอง หรือการเข้าไม่ถึงทรัพยากรของทางภาครัฐ หรือการเข้ารับบริการจากทางภาครัฐ อีกทั้งยังหมายรวมถึงมิติมุมมองที่ส่งผลให้เกิดการประทุติปฏิบัติต่อกันและกันในสังคมบนพื้นฐานแห่งความแตกต่างหลากหลายหรือความไม่เท่าเทียม ซึ่ง

จะต้องน้อมนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้าไปแทรกซึมหรือเชื่อมประสานในช่องว่าง เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนและสังคมเป็นไปด้วยความเสมอภาค เท่าเทียม หรืออยู่ร่วมกันอย่าง ไร้ข้อกังขา ตลอดจนทำให้สังคมมีความยั่งยืนและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย นำไปสู่การ พัฒนานโยบายสาธารณะและพัฒนานวัตกรรมเพื่อสังคม รวมทั้งสร้างกลไกการแก้ปัญหาอย่างเป็น รูปธรรม

กลุ่มเพศทางเลือก LGBTQ+ เป็นคำที่หมายถึงกลุ่มเพศทางเลือก ไม่ว่าจะเป็นเลสเบี้ยน เกย์ไบเช็กชวล ทรานเจนเดอร์ เคียวร์ ที่ไม่ใช่กลุ่มเพศตามเพศสภาพหรือ Cisgender (เช่น ผู้หญิงที่เป็นผู้หญิงทั้งกายและใจไม่ได้อยากเป็นผู้ชายหรือเพศอื่น ๆ) โดยบางคนก็เรียก LGBT บ้าง บางคน ก็เรียก LGBTQ+ หรือ LGBTQA ก็มี แต่โดยรวมแล้วก็หมายถึงกลุ่มคนเพศทางเลือกนั่นเอง โดย ตัวอักษรเหล่านี้ก็ย่อมาจากสมาชิกในกลุ่ม คือ Lesbian เลสเบี้ยน หรือว่าผู้หญิงที่ชอบผู้หญิง ด้วยกัน Gay เกย์ คือผู้ชายที่ชอบผู้ชาย แต่บางคนก็กล่าวรวมว่าคือคนที่ชอบเพศเดียวกัน (homosexual) Bisexual คนที่ชอบทั้งผู้ชายและผู้หญิง (สังเกตว่า Bi หมายถึง 2 นั่นเอง) Transgender คนข้ามเพศ คือผู้หญิงที่มีจิตใจเป็นผู้ชาย ผู้ชายที่มีจิตใจเป็นผู้หญิง เรียกสั้น ๆ ว่า ทรานส์ Queer เคียวร์ คือ คนที่ยังไม่แน่ใจในเพศ หมายถึง กลุ่มคนที่ไม่ได้มีเพศตามที่สังคมกำหนด ไม่จำกัดกรอบ โดยเน้นว่าเพศเป็นสภาวะที่เลื่อนไหลไปมา เปลี่ยนแปลงได้ และไร้กรอบ ไร้ขีดจำกัด ไม่จำกัดกรอบ (พิมพ์ชนก เขมพิลา, 2561). ซึ่งในปัจจุบันสังคมไทยนั้น ยังมีการปิดกั้นและไม่ได้เปิด ยอมรับอย่างเต็มที่ ในขณะที่ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากนานาชาติว่าเป็นดินแดนที่ยอมรับ ความแตกต่างและความหลากหลาย แต่จากการสำรวจแสดงให้เห็นว่า ชีวิตของกลุ่มบุคคลที่มีความ หลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) ในประเทศไทยยังคงถูกจำกัดสิทธิในการแสดงออกทางเพศด้วย วิธีการเลือกปฏิบัติ โดยมีการควบคุมการแสดงออกทางเพศอยู่ 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การควบคุม อย่างเป็นทางการ คือ การควบคุมที่มีกฎหมายเข้ามารองรับ ซึ่งจะเห็นได้จากที่กลุ่ม LGBTQ+ ได้ ออกมาเรียกร้องสิทธิสมรสเท่าเทียม โดยการเรียกร้องให้แก่กฎหมายสมรส เพราะเป็นส่วนหนึ่ง ของการแบ่งแยกความไม่เสมอภาคของรักต่างเพศกับกลุ่ม LGBTQ+ ออกจากกัน 2) การควบคุม อย่างไม่เป็นทางการ คือ การที่คนในสังคมเป็นผู้ควบคุม โดยวิธีการอย่างไม่เป็นทางการ มี หลากหลายวิธีด้วยกัน ตั้งแต่การนินทาว่าร้าย การถูกระรานและการกลั่นแกล้ง ซึ่งการกระทำ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่สภาพแวดล้อมของสังคมนั้น ๆ นอกจากนั้นการสำรวจยังแสดงให้เห็นว่า สังคมไทยยังมีความเชื่อและทัศนคติในด้านลบต่อกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ทำให้เกิดเป็น อุปสรรคสำคัญที่ทำให้กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศไม่สามารถแสดงและพัฒนาศักยภาพได้ อย่างเต็มที่ ซึ่งปัจจัยของความเชื่อและทัศนคติด้านลบที่กล่าวมานั้นมาจาก 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ครอบครัว เกิดจากการถูกเลือกปฏิบัติจากคนในครอบครัว ทั้งทางวาจา คำพูด การถูกรังแก

กำหนดกฎเกณฑ์ให้แต่งงานกับเพศตรงข้ามเท่านั้น ทำให้ผู้ที่แตกต่างทางเพศนั้นไม่กล้าเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงต่อครอบครัว 2) เพื่อน ซึ่งได้แก่การถูกโจมตีด้วยคำพูด รวมถึงการโดนคุกคามทางเพศด้วย3) สถานที่ทำงาน การถูกเลือกปฏิบัติให้ถูกจำกัดโอกาสในการทำงานเนื่องจากคิดว่ากลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นไม่มีศักยภาพมากพอและอาจทำให้องค์กรนั้นเสียภาพลักษณ์ได้

จากบริบทดังกล่าว ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัย การลดความเหลื่อมล้ำ: การวิจัยและพัฒนาการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างในกลุ่มเพศทางเลือกของสังคมตามแนววิถีพุทธ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการลดความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ 2) เพื่อพัฒนากลไกการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ และ3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธให้กับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเพศทางเลือกในสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการลดความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ
2. เพื่อพัฒนากลไกการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การลดความเหลื่อมล้ำ: การวิจัยและพัฒนาการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างในกลุ่มเพศทางเลือกของ สังคมตามแนววิถีพุทธ” เป็นการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งคณะผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่1 ทำการศึกษารูปแบบการลดความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธมี 2 ขั้นตอน

- 1) การวิจัยเชิงเอกสาร โดยทำการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการลดความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ (ระดับจังหวัด หรือ ระดับท้องถิ่น) นักวิชาการ และกลุ่มเพศทางเลือก จำนวน 1 ครั้ง 5 คน เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในการลดความเหลื่อมล้ำที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ระยะที่ 2 ทำการพัฒนากลไกการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ มี 3 ขั้นตอน

- 1) ทำการสำรวจกลุ่มเพศทางเลือกที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมโครงการฯ จำนวน 30 คน
- 2) จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเพศทางเลือก ในเรื่อง “ค่าของตนสร้างคนให้สมดุล” จำนวน 1 ครั้ง 2 วัน
- 3) ทำแบบประเมินผลกับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการฯ เพื่อศึกษากลไกการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ

ระยะที่ 3 ทำการเสนอแนะแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ มี 3 ขั้นตอน

- 1) พัฒนาระบบการส่งเสริมเชิงพื้นที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับกลุ่มเพศทางเลือกของสังคมตามแนววิถีพุทธ โดยการจัดทำเวทีถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่อง “การลดความเหลื่อมล้ำ: การวิจัยและพัฒนากลไกแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างในกลุ่มเพศทางเลือกของสังคมตามแนววิถีพุทธ” จำนวน 1 ครั้ง
- 2) สร้างและส่งเสริมเครือข่ายกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ จำนวน 1 เครือข่าย โดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว วัด ตัวแทนภาครัฐ ท้องถิ่น เป็นต้น
- 3) เสนอแนะแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธให้กับหน่วยงานภาครัฐ

โดยการวิจัย การลดความเหลื่อมล้ำ: การวิจัยและแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างในกลุ่มเพศทางเลือกของสังคมตามแนววิถีพุทธ ครั้งนี้สามารถลดความเหลื่อมล้ำให้แก่กลุ่มเพศทางเลือกได้เนื่องจากคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการค้นคว้าที่มาของปัญหากลุ่มเพศทางเลือก LGBTQ+ ที่ไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอก การเลือกปฏิบัติ เมื่อทางคณะผู้วิจัยทราบถึงปัญหาจึงได้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มเพศทางเลือก LGBTQ+ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตน ความคิดอารมณ์ เพื่อให้เกิดการยอมรับของบุคคลอื่นมากที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ: การวิจัยและพัฒนาการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างในกลุ่มเพศทางเลือกของ สังคมตามแนววิถีพุทธ โดยสรุปตามลำดับ ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบการลดความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ พบว่า จากการค้นคว้า ในประเด็นรูปแบบการลดความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเพศทางเลือกสังคมตามแนววิถีพุทธ พบว่า การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมตามแนววิถีพุทธ คือ การลดความไม่เท่าเทียมกัน หรือ inequality ซึ่งเนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันปรากฏในทุก ๆ เรื่อง, ในทุก ๆ พื้นที่, ในทุก ๆ ภาคส่วน และในทุก ๆ กาลเวลา โดยใช้หลักธรรมและแนวปฏิบัติตามแนววิถีพุทธเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ถึงแม้ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยจะเป็นปัญหาที่มีมาอย่างยาวนาน และไม่มีคณณแน่นอนว่าจะสามารถแก้ปัญหาได้เร็ววัน ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลชุดใดก็ตามที่เข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ และมีภารกิจสำคัญส่วนหนึ่งคือการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย แต่ทว่า ปัญหานี้ก็ยังคงเป็นยาขมสำหรับผู้บริหารประเทศและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสังคม

โดยที่พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาแห่งความยุติธรรม พระพุทธองค์ไม่ได้กำหนดว่าบุคคลที่จะเข้ามาสู่ศาสนาของพระองค์นั้นจะต้องจำกัดว่าเป็นบุคคลประเภทใด ไม่ว่าจะเป็นด้วยฐานะทางสังคม เชื้อชาติ ความเชื่อ วิถีปฏิบัติ หรือแม้แต่วิสัยส่วนบุคคลที่พึงมี ก็ไม่ได้เป็นข้อจำกัดที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาพุทธ นี่แสดงให้เห็นว่า ศาสนาพุทธนั้นได้ก้าวข้ามความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ อย่างชัดเจน ไม่มีเรื่องของชนชั้นเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพทย์ ศูทร หรือแม้แต่วัฒนชน ทุกคนมีสภาพความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน มีสิทธิ ความเสมอภาคเท่าเทียมกันทั้งหมดเมื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาพระองค์ แต่นี่อาจเป็นเพียงภาพอุดมคติในสมัยพุทธกาลเท่านั้นหากแต่ว่าพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมไม่จำเป็นต้องมองไปถึงผลลัพธ์แห่งความสำเร็จว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้อย่างยั่งยืน แต่เราสามารถที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการ “ค้นหาความจริง” แห่งปัญหาความเหลื่อมล้ำว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร หลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ได้อย่างชัดเจนคือ หลักอริยสัจธรรมได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) ทุกข์ คือสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งก็คือปัญหาความเหลื่อมล้ำ เป็นการวิเคราะห์ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นมีความเหลื่อมล้ำในมิติด้านใดบ้าง ส่งผลกระทบต่อใครในสังคม ใคร

ควรที่จะเป็นผู้รับผิดชอบแก้ปัญหา และความเหลื่อมล้ำนี้ได้สร้างความทุกข์ให้เกิดขึ้นอย่างไรบ้างแก่สังคม

ทุกซ์ : สังคมไทยยังไม่เปิดรับกลุ่มเพศทางเลือก กลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือกลุ่ม LGBTQ+ รวมถึงการไม่ได้สิทธิของกลุ่มดังกล่าว อาทิเช่น สิทธิการแต่งงาน สิทธิการรักษาพยาบาล สิทธิลดหย่อนภาษี รวมถึงการเลือกปฏิบัติกับบุคคลบางกลุ่ม

(2) สมุทัย คือต้นเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งก็คือ สาเหตุของความเหลื่อมล้ำ เป็นการวิเคราะห์ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร ซึ่งถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องยากมากสำหรับการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของความเหลื่อมล้ำ แต่ก็ไม่ยากเกิดความพยายามที่เราจะช่วยกันค้นหาสาเหตุนั้นแล้วร่วมกันแก้ไข อย่างน้อย ต้นเหตุอาจมาจากปัจเจกบุคคลที่ถูกลามไปสู่สังคมโดยรวมก็เป็นได้

สาเหตุ : กลุ่มเพศทางเลือกเป็นสังคมกลุ่มน้อยที่อยู่สังคม ที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งบุคคลส่วนมากคิดไปเองบุคคลกลุ่มเพศทางเลือกนี้ มีความแปลก ผิดปกติ ไม่เหมือนบุคคลอื่นทั่วไป ทำให้ไม่เป็นเพศชาติกับหญิงที่กำเนิดมาตั้งแต่แรก ไม่มีความสามารถเหมือนบุคคลอื่น ทำให้แอบอาย หรือเพศทางเลือกบางคนไปปฏิบัติตนในด้านลบบุคคลอื่นเห็น ทำให้เกิดการอคติกับกลุ่มเพศทางเลือกทั้งหมด

(3) นิโรธ คือความสำเร็จของการแก้ปัญหา เป็นผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้นจากการที่เราสามารถวิเคราะห์หาสาเหตุของความเหลื่อมล้ำในสังคมว่าเกิดจากอะไร รู้ถึงสภาพปัญหานั้น ๆ อย่างถ่องแท้จนสามารถที่จะแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างยั่งยืน

ความสำเร็จ : เมื่อบุคคลในสังคมสามารถเปิดใจยอมรับกลุ่มเพศทางเลือกได้ ว่ากลุ่มเพศทางเลือกนี้ก็คือมนุษย์เช่นกัน มีความรู้ ความสามารถ เหมือนบุคคลทั่วไป เพียงเขาไม่ได้เกิดมาตรงกับเพศกำเนิดที่ได้กำหนดมาให้ จึงทำให้ไม่มีการดูถูกเหยียดหยาม เหลื่อมล้ำกลุ่มเพศทางเลือก ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ทำให้คนในสังคมอยู่กันอย่างมีความสุข กลุ่มเพศทางเลือกกล้าแสดงความคิดเห็น มีจุดยืนในสังคม รวมถึงได้รับสิทธิต่าง ๆ เหมือนบุคคลทั่วไป อาทิเช่น สิทธิการแต่งงาน สิทธิการรักษาพยาบาล สิทธิลดหย่อนภาษี

(4) มรรค คือ วิธีการแก้ไขสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งก็คือการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ นี่เป็นเรื่องที่ยากที่สุดในการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพราะหากเราไม่รู้ที่มาของปัญหา ไม่รู้สภาพและผลกระทบของปัญหา เราจะไม่สามารถที่จะหาวิธีการในการแก้ปัญหาได้ ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ทำนายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกะดับของสังคมที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกันในการค้นหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุด (ไม่ใช่ดีที่สุด) ในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ

วิธีการแก้ไขปัญห : มนุษย์มีความอคติ มีความคิดเป็นของตนเองเป็นเรื่องปกติ แต่สิ่งที่เราสามารถทำได้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากเพศเลือกที่เกิดกับเรา คือการปฏิบัติตนไปด้านที่ดี ไม่ปฏิบัติตนให้เป็นที่เดือดร้อนของบุคคลอื่น และบุคคลทั่วไปก็ควรเปิดใจยอมรับเพศทางเลือกคิดว่าเขาก็คือมนุษย์ มีความรู้และความสามารถเหมือนบุคคลทั่วไป รวมถึงหน่วยงานก็ควรให้สิทธิกับกลุ่มเพศทางเลือกเหมือนบุคคลทั่วไป ไม่ควรเลือกปฏิบัติ

นอกจากนั้น พระพุทธศาสนาได้เสนอหลักปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม เป็นการสร้างความเสมอภาคเท่าเทียมกันทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ พร้อมทั้งความเสมอภาคด้านสิทธิและโอกาสเพื่อช่วยลดความขัดแย้ง และสร้างความสามัคคีได้จริงเพราะไม่ต้องแข่งขันกัน สร้างวัฒนธรรมแห่งสันติสุขเพราะการแบ่งปันผลผลิตหรือปัจจัยสี่ตามความจำเป็น และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นบนฐานของการเคารพ และการให้เกียรติกันและกัน แม้ว่าจะไม่รู้จักกันมาก่อนก็ตาม โดยมีหลักปฏิบัติดังนี้

(1) การสร้างความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ในระบบของสังคมสงฆ์ก่อนนั้นจะต้องสละทรัพย์สินเงินทอง เมื่อบวชแล้วก็ต้องใช้สอยปัจจัย 4 เพียงเพื่อการยังอัตภาพให้เป็นไปได้เท่านั้น ไม่ใช้สอยเพื่อการบำรุงบำเรอให้ร่างกายสวยงาม หรือเพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน การใช้สอยปัจจัย 4 ยังตั้งอยู่บนหลักการที่ว่าความไม่เหมาะสมส่วนเกิดหรือการไม่ยึดถือไว้เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนตัว ความเสมอภาคเท่าเทียมกันของการมีหรือการปัจจัย 4 อย่างจำเป็น และเรียบง่าย

(2) ความยุติธรรม หลักแนวคิดภายใต้ระบบทรัพย์สินส่วนกลาง ได้ปรากฏสะท้อนการแบ่งปันทรัพย์สินของสงฆ์ที่เป็นไปด้วยความยุติธรรม เพราะเป็นการปฏิบัติตามความจำเป็นและเหตุผลสมควรของแต่ละคนที่ควรจะได้รับซึ่งหลีกเลี่ยงเกณฑ์การให้ด้วยขนาดหรือปริมาณของความต้องการที่อยากจะได้

(3) ให้ความสำคัญต่อสังคมส่วนรวม ในสังคมสงฆ์ก็มีระบบการจัดการทรัพย์สินส่วนกลางที่เรียกว่า “ของสงฆ์” เป็นอุดมคติของการน้อมนำเอาวัตถุนานหรือทรัพย์สินทั้งหมดให้ตกเป็นของสงฆ์ส่วนรวม โดยพระสงฆ์ทั้งหมดต่างเป็นเจ้าของร่วมกัน การที่สงฆ์ทุกรูปแบบเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ช่วยกันสร้างช่วยกันปฏิบัติหรือช่วยกันดูแลรักษานั้น เป็นระบบโครงสร้างเศรษฐกิจของสังคมหนึ่งเดียว เป็นระบบการจัดการทรัพย์สินแบบเป็นก้อน ๆ เดียว ทั้งสังคมคล้าย ๆ กับหลักการของสหกรณ์ที่ไม่มีการแข่งขันและเป็นระบบ

(4) ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคมสงฆ์ได้กลายเป็นสังคมที่สามารถแก้ไขปัญหความเหลื่อมล้ำทางสังคมปรากฏเป็นสังคมต้นแบบแห่งความเสมอภาคเท่าเทียมกันทั้งในด้านสิทธิและโอกาส กล่าวคือ มีความเสมอภาคทางด้านเศรษฐกิจ สังคมสงฆ์มีความเท่าเทียมกันในด้านเศรษฐกิจ คือ ปัจจัย 4 ซึ่งทุกคนก่อนที่จะบวชและหลังบวชจะต้องสละทรัพย์สินเงินทองหรือต้อง

สละกรรมสิทธิ์ส่วนเกินให้ตกเป็นของสงฆ์ส่วนรวม เราจะพบว่าวิถีชีวิตของพระสงฆ์เป็นการดำเนินชีวิตที่เป็นไปในทิศทางและรูปแบบเดียวกันหมด กล่าวคือการมี หรือไม่มีซึ่งปัจจัย 4 เป็นการมี หรือไม่มีแบบเท่าเทียมกัน ไม่ว่าคนนั้นจะเคยเป็นคนร่ำรวยหรือยากจนมาก่อนก็ตาม เมื่อเข้ามาบวชแล้ว สถานะทางเศรษฐกิจจะเหมือนกันหมด ดังนั้น การใช้ระบบทรัพย์สินส่วนกลางจึงเป็นการปรับฐานทางด้านเศรษฐกิจของแต่ละคนให้อยู่ในระดับที่เท่าเทียมกัน

2. การพัฒนาหลักการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ ซึ่งได้เรียบเรียงปัญหาไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ด้านการถูกยอมรับอัตลักษณ์ความเป็นเพศ จากการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาองค์ความรู้ในปัญหาดังกล่าว พบว่า

“...สำหรับปัจจุบันยังคิดว่าสังคมไทยเปิดยอมรับกลุ่มบุคคลเพศนี้มากพอ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวหรือพ่อแม่บางครั้งก็ยังไม่เข้าใจว่าลูกของเราเป็นยังไงกัน ซึ่งบางครั้งตัวเด็กเองเขาก็สับสน เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหนึ่งที่สำคัญกับตัวเด็กเองมาก ๆ ไม่ว่าจะเป็นคำพูดซึ่งกระทบต่อความรู้สึกของเด็กหรือบุคคลเพศทางเลือกได้ สถาบันต่อไปเป็นสถาบันทางสังคมไม่ว่าจะเป็นการเลือกปฏิบัติ อาทิเช่น การตีตรารวม เมื่อมองว่าเป็นเพศทางเลือกแล้วสังคมก็ย่อมตีตราเขาทันทีว่าเป็นบุคคลที่ไม่ดี ทำให้ส่งผลไปถึงการเลือกปฏิบัติ การปฏิบัติไม่เหมือนบุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการไปสมัครงาน อัตราค่าจ้างงานที่ถูกปรับลดลงเนื่องจากเห็นเขาเป็นแค่เพศทางเลือกเพียงเท่านั้น สำหรับตัวดิฉันเองอยากให้ช่วยกันพัฒนา ภาครัฐ ให้สังคมไทยเรานั้นเปิดใจยอมรับ กลุ่มเพศทางเลือกมากขึ้น เพราะกลุ่มเพศทางเลือกก็คือมนุษย์คนหนึ่งเหมือนกัน มีความรู้มีความสามารถไม่ต่างจากคนธรรมดาทั่วไป...”

“เราต้องยอมรับก่อนนะครับว่าคนเราเกิดมามีความอดทนกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นก็ไม่แปลกที่จะมีคนอคติกับเราได้ ไม่ว่าเราจะโดนมองอคติแค่ไหน อคติในเรื่องใด เราก็ไม่ต้องไปสนใจอะไรเขามาก แค่เราโฟกัสแค่ตัวเรา ทำตัวเราให้ดี ไม่ทำตัวเราให้เป็นที่เดือดร้อน ไม่ทำให้ตัวเราลำบากคนอื่น แค่นั้นก็ทำให้หลายๆคนพอใจกับสิ่งที่เราเป็นแล้วครับ ไม่ว่าเราจะอยู่สถานะ หรือเพศไหนก็ตาม ผมเชื่อเสมอครับว่าหากกลุ่มเพศทางเลือกปฏิบัติตนเป็นคนดี ไม่ทำตัวให้เป็นที่เดือดร้อนให้คนอื่น คนชอบคุณมากกว่าคนเกลียดคุณอย่างแน่นอนครับ...”

ประเด็นที่ 2 ด้านการมีพื้นที่ในการแสดงออกของตัวตน จากการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาองค์ความรู้ในปัญหาดังกล่าว พบว่า

“...การมีพื้นที่ในการแสดงออกสำหรับกลุ่มเพศทางเลือกยังไม่เต็มที่ ดังกล่าวไปในปัญหาหัวข้อข้างต้นว่า การจะกล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ กล้าคิด กล้าทำ ในสิ่งที่ถูกต้อง ย่อมต้องได้รับการถูกการยอมรับจากบุคคลในสังคมเสียก่อน จะทำไงให้เขายอมรับในสิ่งที่เราเป็น นั่นก็คือการ

พัฒนาตน การพัฒนาตัวเราเอง ให้เป็นคนที่มีประพฤดีดี ปฏิบัติตนดี ไม่เป็นที่เดือนร้อนให้กับสังคม เพียงเท่านั้นก็สามารถทำให้สังคมไทยเราเปิดใจยอมรับกลุ่มเพศทางเลือกได้แล้ว เมื่อสังคมเปิดใจยอมรับเรา ซึ่งก็จะส่งผลให้เขาเปิดใจรับฟังในสิ่งที่เราพูด ในสิ่งที่เราแสดงออกออกมา เมื่อเขาเต็มใจฟังเราและยอมรับในสิ่งที่เราแสดงออกก็ส่งผลให้เรามีพื้นที่ในการแสดงออกในสังคมมากขึ้นอีกด้วย.”

“...พื้นที่ในการแสดงออกของตัวตน คือ การที่เราแสดงการกระทำ แสดงพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดของเราออกไป ไม่ว่าจะในด้านดี หรือด้านลบก็ตาม เพราะฉะนั้นหากเราแสดงออกไปในสิ่งที่ดี ในด้านที่ดี ก็ไม่มีใครที่จะเหยียดหยามเรา ไม่มีใครคิดที่จะตีเยนเรา เพราะฉะนั้นในการมีพื้นที่แสดงออกของตัวตนนั้น ทุกคนล้วนมีพื้นที่ที่จะแสดงออก แต่ขึ้นอยู่กับตัวเราเองที่ว่าเราจะแสดงออกไปในแนวทางใดมากกว่า การแสดงออกไปนั้นก็ย่อมส่งผลไปถึงความรู้สึก ความคิดของผู้พบเห็นด้วย หากเราอย่างจะให้สังคมยอมรับในสิ่งที่เราเป็นเราก็ต้องแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง ในทางที่ดีให้สังคมได้เห็นด้วยเช่นกัน...”

“...เพศกลุ่มทางเลือกหลายคนยังคิดว่า ตัวเองยังไม่มีพื้นที่ในการได้แสดงออกเหมือนบุคคลทั่วไป ยังโดนจำกัดสิทธิ จนลืมนึกไปว่า เราเองก็มีพื้นที่ในการแสดงออกของเรา แต่ไม่ยอมที่จะแสดงออกในพื้นที่ที่เราได้อยู่ พยายามอย่างแสดงออกในพื้นที่ที่ตัวเองไปไม่ถึงอยากบอกกลุ่มเพศทางเลือกตรงนี้ว่าอยากให้เราแสดงออกในพื้นที่ที่เราได้อยู่ให้เต็มที่ ทำความดีให้บุคคลทั่วไปเห็น ไม่ต้องพยายามไปแสดงออกในพื้นที่ที่เราไปไม่ได้ วันหนึ่งความดีที่เราทำอยู่มันก็จะส่งให้บุคคลอื่นที่อยู่นอกพื้นที่ที่เราแสดงออกของเราเอง...”

ประเด็นที่ 3 ด้านการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในสังคมไทย จากการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาองค์ความรู้ในปัญหาดังกล่าว พบว่า

“...สำหรับสิทธิขั้นพื้นฐานก็ยังเห็นได้ชัดว่าสังคมไทยเรานั้นยังมีการเลือกปฏิบัติอยู่มากมาย ยังมีการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียม ยกตัวอย่าง อาทิเช่น ปัญหาของการสมัครงานของกลุ่มเพศทางเลือก ที่ยังมีการเลือกปฏิบัติ เพียงกลุ่มเพศทางไปสมัครงานก็ถูกตีตราแล้วว่า เป็นบุคคลที่แปลก ไม่เหมือนบุคคลทั่วไป ในขณะที่เขาคนนั้นก็มีความรู้ ความสามารถไม่ต่างจากบุคคลทั่วไป อยากให้บริษัท หน่วยงานต่างๆ ได้มองบุคคลกลุ่มนี้ด้วยการเปิดใจยอมรับว่าเขาก็คือคนเหมือนกัน มีความรู้ ความสามารถ ทักษะต่างๆ ไม่ต่างจากคนอื่น ๆ”

“ปัจจุบันนี้ในเรื่องของการได้สิทธิขั้นพื้นฐานของสังคมไทย กลุ่มเพศทางเลือกก็ยังได้สิทธิบางอย่างอยู่ แต่ก็ยังมีหลายสิทธิที่กลุ่มเพศทางเลือกเองไม่ได้รับเช่นกัน ซึ่งการแก้ปัญหาในเรื่องนี้มันค่อนข้างยากมาก บางทีในเมื่อเราแก้ปัญหาไม่ได้จริงๆ เราก็ควรมองไปทางด้านบวก

ในด้านที่ดี ว่าเรากียังสิทธิบางสิทธิอยู่ แม้บางสิทธิเราจะไม่ได้ก็ตาม ให้เราพอใจในสิ่งที่มี เพื่อลดปัญหาความเครียดของเรา แต่เชื่อว่าวันหนึ่งประเทศเราก็น่าจะมองเห็นถึงปัญหาจุดนี้เช่นกัน...”

3. เสนอแนะแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ พบว่า จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อร่วมกันหาข้อสรุปใน ประเด็น แนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมตามแนววิถีพุทธ พบว่า อยากให้สังคมไทย บุคคลทั่วไปในสังคมเปิดใจยอมรับกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ กลุ่มเพศทางเลือก หรือกลุ่ม LGBTQ+ มากกว่านี้ ไม่ว่าจะเป็นในการเลือกปฏิบัติกับกลุ่มเพศทางเลือก ไม่เหยียดหยาม ดูถูก ดูหมิ่น เพราะบุคคลเหล่านี้ก็มีความรู้ความสามารถเหมือนบุคคลธรรมดาทั่วไป บางคนจบการศึกษาสูง แต่กลับไม่ได้งานทำเพียงการสรรหาพนักงานของบุคคลที่ไม่ให้ออกาสเพศทางเลือกในการเข้าทำงาน รวมถึงรัฐที่ควรให้สิทธิเหมือนบุคคลทั่วไปเท่า ๆ กัน อาทิเช่น สิทธิการแต่งงาน สิทธิการลดหย่อนภาษี แม้แต่การยอมรับด้านจิตใจ การปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน การใช้คำนำหน้านาย หากไม่สามารถใช้เป็น นาง นางสาว ได้ควรเห็นชอบให้ใช้คำว่าคุณก็เพียงพอ และกลุ่มเพศทางเลือกก็ควรปฏิบัติตนไปด้านที่ดี ไม่ปฏิบัติตนให้เป็นทีเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น รู้จักการวางตัวให้เหมาะสมกับสถานที่ในรูปแบบต่าง ๆ แต่งกายไม่โดดเด่นจนเกินไป

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างในกลุ่มเพศทางเลือกของสังคมตามแนววิถีพุทธ (ด้านภาพรวม) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขุมมา อรุณจิต (2565). ได้ผลการศึกษาผลว่า สังคมไทยมีลักษณะสังคมแบบชายเป็นใหญ่ โครงสร้างทางสังคมที่สร้างความไม่เสมอภาคระหว่างเพศอธิบายด้วย 3 ประเด็น ประเด็นแรกคือ มาตรฐานเชิงซ้อนในวัฒนธรรมทางเพศประเด็นที่สองคือ สัมพันธภาพเชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ และประเด็นที่สามคือ กระบวนการขัดเกลากายทางเพศ ในระบบสังคม ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม บรรทัดฐานบางอย่างได้บ่มเพาะปัญหาความรุนแรงทางเพศ การนิ่งเงียบเพิกเฉยกับสถานการณ์ ความรุนแรงทางเพศเท่ากับเป็นการปิดโอกาสในการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกรกระทำ และเป็นการปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้กระทำความรุนแรงทางเพศในลักษณะที่ผิดซ้ำซ้อนได้ง่าย ในสังคมไทยผู้หญิงจึงมักเผชิญความรุนแรงเชิงโครงสร้างเพียงฝ่ายเดียว ความรุนแรงทางเพศจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความผิดปกติของสังคมคือ ความไม่เสมอภาคระหว่างผู้ชายและผู้หญิงในโครงสร้างทางสังคม ส่วนข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาความรุนแรงทางเพศให้ตรงจุดนั้นคือ การแก้ที่โครงสร้าง

ทางสังคมด้วยการปรับเปลี่ยนค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมบางอย่างที่หนุนเสริมให้เกิดปัญหาความรุนแรงทางเพศซึ่งต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม และยังใกล้เคียงกับงานวิจัยของ เสกสรรค์ สายสีสด, และคณะ (2564). ผลการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามชื่นชอบการแต่งตัวลุคแมน คิดเป็นร้อยละ 29.0 ส่วนใหญ่จะเลือกซื้อเสื้อผ้า คิดเป็นร้อยละ 59.0 สถานที่เลือกซื้อสินค้าที่ตลาด คิดเป็นร้อยละ 47.0 สิ่งที่กำลังถึงในการเลือกซื้อสินค้าคือความสวยงาม คิดเป็นร้อยละ 27.89 2) ด้านความพึงพอใจของกลุ่ม LGBTQ+ ในจังหวัดอุดรธานี พบว่า สามารถอยู่ในสังคมได้โดยไม่มีปัญหา อยู่ในระดับมาก ($X = 4.42$) ยอมรับกับสิ่งที่คุณกำลังเป็นอยู่ อยู่ในระดับมาก ($X = 4.35$) มีความสุขกับการเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ($X = 3.81$) พึงพอใจต่่อนโยบายของรัฐที่มีต่อกลุ่มเพศทางเลือกอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ($X = 3.10$) และความลำบากมากกับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบัน ($X = 2.91$) 3) ด้านความต้องการของกลุ่ม LGBTQ+ ในจังหวัดอุดรธานี พบว่ากลุ่ม LGBTQ+ มีความต้องการใช้สิทธิมนุษยชนที่เป็นสากล อยู่ในเกณฑ์มาก ($X = 4.42$) ความเสมอภาค และการห้ามเลือกปฏิบัติ ($X = 4.32$) การรับรองทางกฎหมายในการคุ้มครอง ($X = 4.32$) ด้านความพึงพอใจเกี่ยวกับกลุ่ม LGBTQ+ พบว่ายอมรับกับสิ่งที่คุณกำลังเป็นอยู่ ระดับมาก ($X = 4.35$) บุคคลเพศที่ 3 อยู่ในสังคมได้โดยไม่มีปัญหา อยู่ในระดับมาก ($X = 4.42$) ความพอใจกับการเบี่ยงเบนทางเพศของตนเอง อยู่ในระดับมาก ($X = 3.72$) มีความสุขกับการเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก ($X = 3.81$)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างในกลุ่มเพศทางเลือกของสังคมตามแนววิถีพุทธ (ประเด็นที่ 1 ด้านการถูกยอมรับอัตลักษณ์ความเป็นเพศ) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรังสมา วิวัฒน์วงศ์วนา (2560) ผลการศึกษพบว่า “เพศวิถีไม่ใช่เรื่องหยุดนิ่งหรือตายตัว” แต่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในแง่ปัจเจกบุคคลเพศวิถีจึงเป็นกระบวนการชีวิตที่ยาวนานของคน ๆ หนึ่ง มีการเติบโตและเปลี่ยนแปลง เพื่อที่จะตอบโต้หรือยอมรับตามต่อกรอบกติกาเรื่องเพศที่ปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น และสัมพันธ์กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ การเปลี่ยนแปลงเพศวิถีของคนบางอย่าง คนส่วนใหญ่ในสังคมให้การยอมรับเพราะเหมาะสมกับกรอบปฏิบัติ บรรทัดฐาน ความเชื่อ ค่านิยมและวัฒนธรรมทางเพศของคนในสังคม แต่การเปลี่ยนแปลงทางเพศวิถีบางอย่างอาจจะไม่ตรงกับกรอบปฏิบัติวัฒนธรรมทางเพศและค่านิยมทางเพศของคนในสังคม จึงเป็นเหตุให้ไม่เหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมไทย และก่อให้เกิดผลเสียกับตัวผู้ปฏิบัติเองหรือกับสังคมในภาพรวม และยังใกล้เคียงกับงานวิจัยของนุชนนตรี ภาพสมทร์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่มชายรักชายจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก 10 คน ผลการวิจัยพบว่า ตนเองเป็นเกย์หรือคนที่มิรสนิยมชื่นชอบเพศเดียวกันโดยมีกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่มชายรักชายมี 3 ขั้นตอน คือ 1) การ

รับรู้สาเหตุสำหรับผู้ที่ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ระบุว่า ความเป็นชายรักชายเป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่วัยเยาว์ เกิดขึ้นเองโดยที่ตนรู้สึกและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เริ่มรู้สึกว่าตนเองต่างจากเพื่อนเพศเดียวกันตั้งแต่อายุ 3 -4 ขวบ หรือเมื่อเริ่มจำความได้ มักมีกิริยามารยาทคล้ายเด็กหญิงชอบแต่งตัว ชอบเล่นกับกลุ่มเพื่อนผู้หญิง เมื่อเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นจะมีความรู้สึกทางเพศกับเพศ ผู้ชายที่มีพฤติกรรมเช่นนี้จะมีชื่อเรียกว่า เอิร์นนิง (Urnings) 2) การยอมรับตนเอง(Self-acceptance) นักศึกษาบางส่วนระบุว่า การยอมรับอัตลักษณ์ชายรักชายเริ่มจากการเปิดเผยตนเองกับเพื่อนสนิทในโรงเรียน หรือสมาชิกในครอบครัวที่ไว้ใจได้ก่อนจากนั้นจึงเริ่มต้นเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกทางสังคมของกลุ่มที่มีรสนิยมทางเพศเหมือนตนเองเพื่อพบปะสังสรรค์ และเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศของตนเช่น การเข้าร่วมเป็นผู้นำเชียร์ การประกวดดาวเทียมของมหาวิทยาลัย แต่ไม่สามารถเปิดเผยตนเองให้ เพราะรู้สึกหวาดกลัวการถูกกีดกันทางสังคม จึงต้องคอยเก็บซ่อนรสนิยมรวมถึงอำกัปฏิกิริยาไว้เพื่อแสดงกับกลุ่มเพื่อนในเวลาที่เหมาะสม 3) การแสดงออกต่อสังคม (1) สนใจสุขภาพและความงาม ดูแลผิวพรรณของตนเองเป็นอย่างดี (2) การแต่งตัว พิถีพิถันในการแต่งกายตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า (3) ความสัมพันธ์ระหว่างเพศชอบอยู่ในกลุ่มเพื่อนผู้หญิงมากกว่าเพื่อนผู้ชายทั้งการทำกิจกรรมในการเรียน และการใช้ชีวิตส่วนตัว (4) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีความอ่อนน้อมถ่อมตน พุดจาเรียบร้อยไพเราะ และนิยมใช้สรรพนามแทนตัวเหมือนผู้หญิง

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างในกลุ่มเพศทางเลือกของสังคมตามแนววิถีพุทธ (ประเด็นที่ 2 ด้านการมีพื้นที่ในการแสดงออกของตัวตน) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเสกสรร สายสีสด, และคณะ (2564) ได้ศึกษาถึงการศึกษาพฤติกรรมการดำรงชีวิต (Lifestyles) และความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของกลุ่ม LGBTQ+ ในจังหวัดอุดรธานีผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการใช้ชีวิตของกลุ่ม LGBTQ+ ในจังหวัดอุดรธานีพบว่า ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามชื่นชอบการแต่งตัวลุคแมน คิดเป็นร้อยละ 29.0 ส่วนใหญ่จะเลือกซื้อเสื้อผ้า คิดเป็นร้อยละ 59.0 สถานที่เลือกซื้อสินค้าที่ตลาด คิดเป็นร้อยละ 47.0 สิ่งที่น่าพึงพอใจในการเลือกซื้อสินค้าคือความสวยงาม คิดเป็นร้อยละ 27.89 2) ด้านความพึงพอใจของกลุ่ม LGBTQ+ ในจังหวัดอุดรธานี พบว่า สามารถอยู่ในสังคมได้โดยไม่มีปัญหา อยู่ในระดับมาก ($X = 4.42$) ยอมรับกับสิ่งที่คุณกำลังเป็นอยู่ อยู่ในระดับมาก ($X = 4.35$) มีความสุขกับการเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ($X = 3.81$) พึงพอใจต่อนโยบายของรัฐที่มีต่อกลุ่มเพศทางเลือกอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ($X = 3.10$) และความลำบากมากกับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบัน ($X = 2.91$) 3) ด้านความต้องการของกลุ่ม LGBTQ+ ในจังหวัดอุดรธานี พบว่ากลุ่ม LGBTQ+ มีความต้องการใช้สิทธิมนุษยชนที่เป็นสากล อยู่ในเกณฑ์มาก ($X = 4.42$) ความเสมอภาค และการห้ามเลือกปฏิบัติ ($X = 4.32$) การรับรองทางกฎหมายในการคุ้มครอง ($X = 4.32$) ด้านความพึงพอใจ

เกี่ยวกับกลุ่ม LGBTQ+ พบว่ายอมรับกับสิ่งที่คุณกำลังเป็นอยู่ ระดับมาก ($X = 4.35$) บุคคลเพศที่ 3 อยู่ในสังคมได้โดยไม่มีปัญหา อยู่ในระดับมาก ($X = 4.42$) ความพอใจกับการเปี่ยงเบนทางเพศของตนเอง อยู่ในระดับมาก ($X = 3.72$) มีความสุขกับการเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก ($X = 3.81$)

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างในกลุ่มเพศทางเลือกของสังคมตามแนววิถีสู่ทศ (ประเด็นที่ 3 ด้านการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในสังคมไทย) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเทิดเกียรติภณช์ แสงมณีจิรนนธดา และ รัตพงษ์ สอนสุภาพ (2562) ได้ศึกษาถึง ความเสมอภาคของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศต่อการสมรสและรับรองบุตรในประเทศไทย: ในมุมมองของนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคม. ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาสิทธิการสมรสและการรับรองบุตร กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย ไม่สามารถจดทะเบียนสมรสกันได้ เนื่องจากขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 และ 1458 และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. 2561 ก็ยังให้สิทธิไม่ครบถ้วน โดยเฉพาะสิทธิในเรื่องบุตร 2) โอกาสและความท้าทายในประเด็นการสมรสและการรับรองบุตรของผู้มีความหลากหลายทางเพศในมุมมองของนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคม พบว่าสังคมไทยเปิดกว้าง และมีทัศนคติยอมรับการมีตัวตนของผู้มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น จึงเป็นโอกาสที่กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศจะสามารถสมรสรับรองบุตร และก่อสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์ภายใต้การพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องที่จะเกิดขึ้นตามมา ข้อเสนอแนะ คือ สังคมต้องมีการเรียนรู้และยอมรับผู้มีความหลากหลายทางเพศได้อย่างสนิทใจ เพื่อยอมรับเพศวิถีที่แตกต่าง ให้ผู้มีความหลากหลายทางเพศมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมชายจริงหญิงแท้ในสังคมไทย และยังคงใกล้เคียงกับงานวิจัยของเคท ครั่งพิบูลย์ (2565) ได้ศึกษาถึง สิทธิเพศหลากหลายในฐานะพลเมืองและความต้องการสวัสดิการสังคมในประเทศกำลังพัฒนา ผลการศึกษา พบว่าการศึกษาเรื่องเพศหลากหลายจะต้องมีความเข้าใจในอัตลักษณ์ทางเพศ โดยอาศัยทั้งระบบคิด วิถีชีวิต การปรับตัว ศักยภาพการให้คุณค่ากับสิ่งต่างๆ รวมทั้งจิตวิญญาณของเพศหลากหลาย ในการทำความเข้าใจในความหมายของเพศหลากหลายที่มีนัยยะต่อการรับรู้ความแตกต่างหลากหลายของเพศหลากหลายที่ส่งผลต่อการเลือกปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคม การสร้างฐานคิดหรือกรอบวิธีคิดที่อาศัยการทบทวนความรู้ความจริงของเพศหลากหลาย ผ่านเรื่องวัฒนธรรมความเป็นเพศโครงสร้างการกดขี่และความรุนแรงของสังคม และอำนาจและแรงกดทับจากสังคม ส่งผลให้เกิดการผลิตซ้ำมายาคติทางเพศจากบริบทของสังคมที่ปราศจากความเข้าใจและนำไปสู่การเป็นกลุ่มคนชายขอบ การศึกษาเพศหลากหลายมาเป็นผลจากการสร้างการเข้าถึงและความเข้าใจที่นำไปสู่การสร้างการยอมรับโดย

ปฏิบัติการทางวิธีวิทยาที่วิพากษ์ความรู้/ความจริงในเพศหลากหลาย อันนำไปสู่การพัฒนาเรื่องการคิดสวัสดิการสำหรับกลุ่มเพศหลากหลายในสังคมไทยต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำ: การวิจัยและพัฒนาการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างในกลุ่มเพศทางเลือกของสังคมตามแนววิถีพุทธ_พบว่าควรส่งเสริมใน 3 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ด้านการถูกยอมรับอัตลักษณ์ความเป็นเพศ

- อยากให้ประเทศไทยเปิดการยอมรับให้มากกว่านี้ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่อยู่กับบุคคลของเพศทางเลือกมาตั้งแต่กำเนิด หากครอบครัวเป็นเซฟโซนให้กลุ่มเพศที่สามได้ สามารถยอมรับอัตลักษณ์ความเป็นเพศของเพศที่สามได้ ก็ทำให้เขารู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าแล้ว

- อยากให้สังคมไทยเปิดใจยอมรับตัวตนความเป็นเพศของกลุ่มเพศทางเลือก ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว กิริยาท่าทาง บุคลิกภาพ แม้เขาจะแต่งตัวเป็นตรงข้ามกับเพศที่เขากำเนิด ก็ควรยอมรับในสิ่งที่เขาเลือก ไม่บูลลี่ ไม่เหยียดหยาม ไม่ดูถูก เพราะอย่างไรเขาก็เป็นคน มีความรู้ มีความสามารถเท่ากัน

- อยากให้บุคคลที่เป็นเพศทางเลือก เปิดใจยอมรับในสิ่งที่ตัวเองเป็น อย่าสนใจคำดูถูกเหยียดหยาม ของอีกฝ่าย มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง ทำความดี ไม่ทำตนให้เป็นทีเดือร้อนต่อสังคม เพียงเท่านี้คุณก็จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ประเด็นที่ 2 ด้านการมีพื้นที่ในการแสดงออกของตัวตน

- บุคคลเพศทางเลือกก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีความรู้ ความสามารถ ไม่น้อยกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป ต่างก็อยากได้รับสิทธิความเท่าเทียมกันในสังคม อยากได้พื้นที่ในการแสดงออก แสดงความคิดเห็น จึงอยากให้บุคคลในสังคมเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็น ในสิ่งที่บุคคลกลุ่มนี้แสดงหรือพูดออกมา ไม่ได้แย้งด้วยอารมณ์ ฟัง ดู วิเคราะห์ ด้วยวิจารณญาณที่ดี

- อยากให้บุคคลที่เป็นกลุ่มเพศทางเลือกแสดงออก ประพฤติ ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง หากบุคคลภายนอกได้เห็นในสิ่งที่เราประพฤติออกไปเป็นสิ่งที่ดี เขาก็จะยอมรับในสิ่งที่เราเป็นได้

- ภาครัฐเอกชนควรมีพื้นที่ในการแสดงออกความสามารถของเพศวิถีหรือความหลากหลายทางเพศเพื่อที่จะได้แสดงความสามารถพิเศษหรือแสดงออกถึงจุดยืนความรู้ความสามารถของพวกเขาให้เป็นที่ยอมรับในสังคมได้รับความไว้วางใจและใช้ชีวิตได้เป็นปกติสุข

ประเด็นที่ 3 ด้านการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในสังคมไทย

- ไม่ควรแบ่งแยกความหลากหลายทางเพศในการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานเพราะทุกคนมีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันมีกฎหมายคุ้มครองและมีสิทธิที่จะได้รับสิทธิหรือว่าสวัสดิการต่าง ๆ เท่าเทียมกันไม่ว่าจะเพศไหนก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

- เคท ครั่งพิบูลย์. (2565). *สิทธิเพศหลากหลายในฐานะพลเมืองและความต้องการสวัสดิการสังคมในประเทศไทยกำลังพัฒนา*. รายงานสืบเนื่องการสัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาสการสถาปนาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มธ. 65.
- เจมี เอ็ม แกรนท์ และคณะ. (2554). *บทสรุปผู้บริหาร เรื่องความอยู่ดีธรรมในทุกย่างก้าวจากรายงานการสำรวจการเลือกปฏิบัติต่อคนข้ามเพศทั่วประเทศ*. วอชิงตัน: ศูนย์สำหรับความเท่าเทียมของคนข้ามเพศแห่งประเทศไทยและคณะทำงานพิเศษเกย์ และ เลสเบี้ยนระดับประเทศ.
- ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2550). *เมื่อผู้หญิงคิดจะมีหนวด: การต่อสู้ “ความจริง” ของเรื่องเพศในสภาผู้แทนราษฎร*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ชัยยศ ยงค์เจริญชัย. (2565). LGBT: ชีวิตนอกกรีตของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้. สืบค้น ตุลาคม 10, 2565, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-61934363>
- ฤตยา อาชวนิจกุล. (2548). *ขบวนการประชาสังคมไทย: ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.
- เทิดเกียรติภณช์ แสงมณีจรีนันเดชา และรัตพงษ์ สอนสุภาพ. (2562). *ความเสมอภาคของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศต่อการสมรสและรับรองบุตรในประเทศไทย: ในมุมมองของนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคม*. บทความวิชาการ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ 5(2).
- นุชนนทร กาฬสมทร์ และ พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2560). *กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่มชายรักชาย: กรณีศึกษา นักศึกษาสาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว*. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 9(1), 56-67.

- พิมพ์ชนก เขมพิลา. (2561). LGBTQ คืออะไร สำคัญอย่างไร มหาวิทยาลัยต่างประเทศ
จัดการกับประเด็นนี้อย่างไร. สืบค้น ตุลาคม 10, 2565, จาก
<https://www.hotcourses.in.th/study-abroadinfo/before-you-leave/what-is-lgbtq/>.
- รังสิมา วิวัฒน์วงศ์วนา. (2560). เพศวิถีกับการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่โรงเรียน. ในการประชุม
วิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติและนานาชาติ 2560. ขอนแก่น:
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (น. 63-73).
- รัฐธรรมนูญ. (2550). มีการลงบันทึกเจตนารมณ์เอาไว้ในมาตรา 30 วรรค 3 ว่า การเลือก
ปฏิบัติเพราะเหตุแห่งเพศ จะกระทำมิได้ โดยได้อธิบายคำว่าเพศไว้ดังนี้ "ความแตกต่าง
เรื่องเพศ นอกจากหมายถึงความแตกต่างระหว่างชายหรือหญิงแล้ว ยังหมายรวม ถึงความ
แตกต่างของบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ (sexual identity) หรือเพศสภาพ
(gender) หรือ ความหลากหลายทางเพศ (sexual diversity) แตกต่างจากเพศที่ผู้ใช้นั้นถือ
กำเนิดอยู่ด้วย จึงไม่ได้บัญญัติ คำดังกล่าวข้างต้นไว้ในมาตรา 30 เนื่องจากคำว่า "เพศ" ได้
หมายความว่ารวมถึงคำดังกล่าวอยู่แล้ว และจะไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ
- วรตร เลิศรัตน์. (2565). อ่านปัญหาในชีวิตและแรงบันดาลใจ LGBTQ+ จากผลสำรวจ
เยาวชนของคิด for คิดส์. สืบค้น ตุลาคม 10, 2565, จาก
<https://www.the101.world/lgbtq-life-in-youthsurvey2022/>
- สุกมา อรุณจิต. (2565). ความรุนแรงทางเพศ: บทสะท้อนความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ.
รายงานสืบเนื่องการสัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาสการสถาปนาคณะสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์ มธ. 65.
- สุภัทรา เพียรดี. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการแสดง อัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่มผู้มีความ
หลากหลายทางเพศ (LGBT) ต่อความมุ่งมั่นทุ่มเทในงาน (Passion) และบรรยากาศ
องค์การ (Organization Climate) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (มีนาคม)
- เสกสรร สายสีเสด, และคณะ (2564). การศึกษาพฤติกรรมการดำรงชีวิต (Life styles) และ
ความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของกลุ่ม LGBTQ+ ในจังหวัดอุดรธานี. วารสารวิทยาการ
จัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 3(1) January-April
2021.
- Rothschild, B. (2000). *The body remembers: The psychophysiology of trauma
and trauma treatment*. New York: Norton & Company.